

de specialitate de după 1989, între care se numără publicații științifice precum „Revista Arhivelor”, „Revista de Istorie Militară”, „Sfera Politicii”, „Transilvania” etc. De asemenea, sunt menționate opere memorialistice, cum ar fi cele aparținând lui Constantin Argetoianu, Armand Călinescu, Grigore Gafencu, Nicolae Iorga sau Mihail Sturdza, precum și o suită de lucrări de specialitate, elaborate atât de istorici români contemporani (Lucian Boia, Ion Bulei, Lucian Nastasă, Alexandru Zub), dar și a unor cercetători străini, cunoscători ai realităților autohtone (Dennis Deletant, Armin Heinen, Keith Hitchins, Paul Michelson, Francisco Veiga). Autoarea, la rândul ei, a mai publicat câteva studii preliminare vizând acest subiect, sinteza ei actuală fiind rodul unui asiduu travaliu în spațiu și timp.

Din punctul de vedere al structurii, dna Gruber utilizează un model de divizare clasică a textului, tipic istoriografiei române curente, prin folosirea unor capitole generale, structurate la rândul lor în subcapitole, dedicate unor problematici specifice. Astfel, în prima parte se tratează înființarea și organizarea edificiului Partidului Național Liberal-Gheorghe Brătianu, în oglinda mediului politic intern din vremea lui Carol al II-lea. Sunt prezentate, printr-un limbaj logic și adecvat, motivele scindării PNL-ului, în rândul cărora se regăsesc atât cauze de ordin major, cât și o serie de chestiuni de natură personală. În mod uzual, scrisul nostru istoric obișnuia să trateze scindarea, – precum și alte fracționări de partide importante din perioada dată, neverificând, ades, nici măcar propriile lor argumente, ci, proiectând oarecum o viziune ulterioară cu privire la comportamentul, de altfel, destul de dubios, al Regelui, – ca fiind un rezultat al combinațiilor Suveranului și al Camarilei. Încercarea monografică discutată ne oferă o imagine mult mai amplă și mai clară a acestei problematici istorice. Considerăm ca fiind extrem de reușit ultimul subcapitol, care, apelând la dimensiunea metodologiei comparate, analizează elementele comune, dar și cele diferite ale statutelor PNL-ului condus de I. G. Duca și cel patronat de către Gh. I. Brătianu. Următoarea secvență se referă la evoluția organizatorică a noului organism, realizându-se o imagine minuțioasă a relației dintre adeviziunile și disidențele petrecute. A treia parte se concentrează asupra programului său politic, consemnând evoluția și consecințele metamorfozelor suportate. Segmentul continuativ legi prezintă activitatea parlamentară a PNL-ului Brătianu, punând un accent deosebit pe momentul racordării georgiștilor la actul de guvernări succesive. Un studiu de caz destul de bine întreprins este cel care vizează raportarea georgiștilor la programul economic al PNT-ului, dar și analiza aportului disidenței liberale disidenți la guvernarea lui I. C. Duca, îndeosebi după asasinarea acestuia de către legionari, precum și atitudinea acelorași față de cabinetul condus de către Gh. Tătărescu. Un alt capitol se referă la sistemul complex al activităților electorale georgiste, precum și la politica lor de alianță, inclusiv pe durata campaniei din 1937. Un moment special îl constituie între timp înființarea Frontului Constituțional, coaliția formată cu Partidul Poporului al mareșalului Al. Averescu pentru succesul din anul 1934. Poate că cel mai interesant tronson interpretativ este cel de-al șaselea, intitulat *Principalele probleme ale vieții politice românești, din perspectiva georgiștilor*, care include trei bine delimitate studii de caz, stârnind interes și în rândul analiștilor politici din zilele noastre. Triada menționată conține analiza poziției georgiștilor față de instituția Monarhiei și, a regelui Carol al II-lea în mod particular, disecarea concepției exprimate în problemei minorităților autohtone, precum și înfățișarea relațiilor întreținute cu forțele politice extremiste, îndeosebi cele cu Garda de Fier, de la condamnarea acesteia, de la începuturi până la momentul pactului de neagresiune manistă-brătianistă-legionară, cum titra oficiosul PNL-ului la momentul respectiv. Părțile ultime ale cărții sunt dedicate atât creionării situării georgiștilor în politica externă a României interbelice, cât și zugrăvirii sfârșitului acestui experiment politic care a durat aproape un deceniu, consfințit de revenirea georgiștilor în sânul Partidului Național Liberal.

Lucrarea de față s-a dorit a fi o analiză comprehensivă a întregului spectru de activitate politică al PNL-ului Gheorghe I. Brătianu, și în opinia noastră considerăm că, în mare măsură, dna Gabriela Gruber reușit acest lucru. În mod cert, ea a adus o contribuție importantă la îmbogățirea „portofoliului” istoriografiei românești cu privire la istoria politică a perioadei interbelice, una aparte și consistentă în trecutul contemporan al țării.

Szendrei Ákos, *Justh Gyula politikai pályája. A függetlenségi politizálás lehetőségei a 19-20. század fordulóján*, Debrecen, 2012, TTI, 243 p.

Dualismul constituie o epocă major cercetată a istoriei maghiare, atât datorită faptului că reprezintă un important segment temporal în evoluția țării între anii 1867-1918, cât și din motivul că majoritatea specialiștilor

autohtoni, preocupați de abordarea trecutului politic și social-economic din secolul XX, trebuie să cunoască, oarecum obligatoriu, realitățile perioadei scurse până la finele celui dintâi dezastru mondial, deoarece acest răstimp favorizase apariția și dezvoltarea elementelor componente ale unor fenomene și procese, care vor determina cursul sinuos interbelic (relațiile cu popoarele vecine, chestiunea antisemitismului, irumperea curenților politice ale gândirii moderne, proiectele de dezvoltare economică etc.). Pentru majoritatea cititorilor de rând însă, fie ei maghiari sau străini, sistemul politic austro-ungar, cadrul său legislativ, partidele politice (guvernamentale și de opoziție), criteriile și modalitățile racolării de noi adepți în spațiu și timp, schimbările de atitudine și opțiunile manifestate de către electorat personalități sunt deseori greu de interpretat, dacă nu există o prealabilă lucrare, corespunzătoare stadiului actual al științei istorice ungare.

Tânărul cercetător, Szendrei Ákos, membru al Institutului de profil din Debrecin se numără între cei puțini care a fost abilitat drept conducător de doctorat, tocmai datorită calității muncii sale profesionale. Tema sa de studiu este dedicată tratării istoriei politice a epocii dualiste, pe care, prin intermediul metodei prosopografice, dar și prin adoptarea unei tratări sociologice, o diseminează și explicitează în vectorii concentrici, majoritatea contribuțiilor sale concentrându-se asupra perspectivelor politice ale mișcării liberale, intersectată de conceptul favorabil dobândirii independenței statale, fapt ce implica o atitudine mai radicală față de însăși structura dualistă. În rândul acestor demersuri se înscrie și prezenta lucrare, care reprezintă biografia unei personalități politice, minimal amintită în multe sinteze, și care, la vremea respectivă însemnase un pion important al vieții politice maghiare, respectiv Justh Gyula.

El figurase continuu drept mandatar al ideii unei Ungarii independente, fiind și liderul unor partide, ca atare, dar și a concretizării valorilor revoluționare din 1848-1849, întrupând, totodată, exemplul unui desăvârșit gânditor liberal care, spre sfârșitul vieții și a carierei politice, va preda ștafeta colegului și tovarășului său mai tânăr, Károlyi Mihály, devenit mult mai faimos, în pofida controverselor generate, ca o personalitate marcantă și de neocolit pentru istorici. Justh nu a mai apucat sfârșitul primului război mondial, decedând în 1917, astfel încât, am putea predicționa, numai intuitiv, și în cadrul unui demers istoric ficțional, ce anume s-ar fi întâmplat, dacă această figură politică, afină față de naționalități și avocatul unei linii teziste liberale și autonome, fără a accepta, însă, radicalismul francmasoneriei liberale anticlericale, și a socialismului, s-ar fi aflat de partea lui Károlyi Mihály!

Cartea de față este una foarte bine documentată, autorul folosindu-se de o gamă variată de surse. Majoritatea lor provin din fonduri aflate la Arhivele Naționale ale Ungariei, respectiv din colecțiile Bibliotecii Naționale „Széchenyi”, fără a se omite circuitul arhivelor de nivel local și zonal. Cum au mai fost, în cazul unor lucrări de acest gen, legislația vremii – inclusiv regulamentul de funcționare al Parlamentului – reprezintă o categorie de izvoare fundamentale, la fel ca și presa vremii, centrală și areală, precum și o bibliografie, aproximat exhaustivă, în rândul căruia, memorialistica ocupă un rol important.

Lucrarea este eșalonată mai mult în capitole tematice decât în cele cronologice. Structura sa este relativ simplă, abordabilă, se trece la o secvență problematică la alta numai atunci când semnatarul este convins că, în limitele date, subiectul tratat a fost epuizat într-un mod optim. Primul parte este una de prezentare a metodologiei și a resurselor documentare (edite și inedite) folosite. Următoarea reprezintă o incursiune referitoare la primele faze ale vieții și activității dezvoltate de către Justh Gyula. Din punctul de vedere a relevanței cronologice a evenimentelor, compartimentul al treilea include cele mai consistente direcții tratate. Intitulat, *În labirintul politic al epocii dualismului*, se face o temeinică evocare a activității politice a subiectului, în cadrul vieții politice maghiare. Un subcapitol interesant este cel în care se descriu cele trei audiențe de care Justh beneficiase la Curtea imperială. Din punctul de vedere al analizei politice, secvența a patra este de cel mai mare interes, deoarece în cadrul ei, Szendrei analizează perspectivele politicii liberale a epocii, prin prisma a trei chestiuni, nerezolvate însă, și trecute în portofoliul moștenirilor valide pentru secolul XX: dimensiunea secular-clericală a politicii statale, chestiunea dreptului de vot, problema conceptului de națiune și a naționalităților. Ultima parte a cărții înfățișează felul în care Justh Gyula a fost perceput de contemporanii săi, între care au figurat nume precum, Ady Endre sau Jászi Oszkár. Cele două subcapitole din final, au un caracter analitico-sintetic, îndeplinind o menire concludivă privind locul și rolul asumat de către personalitatea politică respectivă în cadrul vieții de partid, mai precis raportarea sa individuală și colectivă la impunerea și salvagardarea idealului deplinei independențe naționale.

Utilitatea acestui volum monografic credem că rezidă în sporita contribuție din punct de vedere documentar și interpretativ la mai buna înțelegere a vieții politice maghiare din epoca dualistă.